

zullen we in de toekomst nog meer noodig hebben, want het is een levensbehoefte voor Nederland: 1°. de binnenlandsche energie zooveel mogelijk te vermeerderen, 2°. aansluiting te zoeken bij de internationale economische ontwikkeling, 3°. Indië in bewerking te nemen.

Jong-Nederland moet actief gemaakt worden!

(Wordt vervolgd.)

WÉ ZULLEN HET ONZEN KINDEREN VROEG ZEGGEN; ALLEEN — NU NOG NIET! NU NOG NIET!

Toen ik van mijn zomervacantie was teruggekeerd, kreeg ik het stukje „Frühlings-erwachen“ van Nannie van Wehl onder de oogen en het blijkt weer zonnelaar, dat, hoeveel er over dat onderwerp reeds getheoriseerd is, er voor ouders steeds onoverkomenlijke praktische bezwaren blijken te bestaan, zoodat ze de zaak niet aandurven, steeds uitstellen; wel rondloopen met de gedachte: Ja, 't moet er van komen, dat we 't zeggen, alleen — nu nog niet! nu nog niet!

Het zal, als mijn geheugen me niet bedriegt, ruim drie jaren geleden zijn, dat ik over dit „kiesche onderwerp“ een interessant artikel vond in een onzer periodieken — naar ik meen in „Het Kind“. Daar werd het gesprek gevoerd tusschen „Vader en kind“ en toen de koe daar bij de hoorns werd gepakt, heb ik het hoofd geschud. Uit mijn herinnering citeer ik: „Heb je wel eens gezien, dat vader aan moeder een kus gaf? Welnu, vader kan moeder nog iets veel innigers geven“

Ik berinner me nog, dat bedoeld kind niet vroeg, wat vader voor innigs geven kon en hoe. Neen, bedoeld kind was tevreden, vroeg niet meer. Maar menig ander kind zal niet tevreden zijn, dat voelen de ouders wel en hun laatste woord zou, zooals we dat van een der ouders in „Moeder en Kind“ reeds lezen, ook nu weer zijn: „Och, houd toch op met je gezanik.“ En als dan de vragers afgescheept zijn met een gedeeltelijke verklaring, dan loopen we nog het gevaar, dat er met makkers lang en breed gepraat zal worden over die geheimzinnige dingen, waardoor de heerlijke liefde, die het kind voor zijn ouders heeft, een geduchten knak kan krijgen.

Het onderwerp werd m. i. in bedoeld artikel theoretisch goed behandeld, maar was praktisch niet uitvoerbaar.

Ieder voelt, dat bij het kardinale punt „nog iets veel innigers“ het vrij wel onmogelijk is voort te paten.

Ouders komen er zoo licht toe, de zaak maakt op zijn beloop te laten, tot ze ten slotte met een hoogst onaangenaam gevoel tot de ontdekking komen, dat hun kinderen reeds op de hoogte zijn. Hoe ze 't weten en wat ze er van weten, het zijn vragen, die ze niet beantwoord krijgen. Ze berusten.

In het alom bekende „Moeder en Kind“ door Nellie schijnen vele ouders ook geen goede voorlichting te vinden en geen wonder. Wie durft de zaak aan, zooals we in „Moeder en Kind“ lezen.

„Als het kindje groot en sterk genoeg is om uit de moeder te komen, dan scheurt haar lijf van zelf open en 't kindje kan er uit.“

„„Maar dat doet immers pijn, moeder?““

„Ja zeker doet dat pijn; de moeders zijn er altijd veel dagen ziek van.“

„„Moeder, heb ik je ook zoo'n pijn gedaan?““

„Ja ventje, héél veel!“

„„En ben je nu niet boos op me?““

Zoo lezen we van Nellie. Ze heeft in haar brochure de leiding van 't gesprek en de ouders voelen maar al te goed, dat hun kinderen best andere vragen kunnen doen, die hun op heete kolen zouden zetten; vragen, die ze niet zouden weten te beantwoorden; het gesprek zou niet meer vloten; ze zouden geen uitweg weten en veel liever gezwegen hebben.

En als Nellie een kijkje in haar kinderkamer geeft en haar 9-jarig dochtertje de plaatjes toont uit een boek over de gezondheidsleer der vrouw en vertelt van de ligging van een kindje in een moederlichaam; zijn voeding door de navelstreng; het kanaal, dat van de baarmoeder naar den uitgang leidt, dan zegt ze, dat alles door haar dochtertje met naïve verwondering werd aangehoord, dat niets dan onschuld uit die heldere kinderoogen sprak.

Gaarne zullen alle ouders dat gelooven, maar ze voelen meteen, dat, wat aan Nellie gelukte, voor vele andere moeders een onmogelijkheid zou zijn. Niet alle moeders zijn „Nellie's“.

En Bébé, bijna 4 jaar oud, mocht ook prentjes zien. Hem werd het „kamerke in Mama's lijfje“ gewezen, waarin hij zoo lange tijd geslapen had, warm, zacht en rustig, als in een bedje; hem werd de „buis“ getoond, waardoor Mama's bloed in zijn lichaampje kwam, enz. enz.

Zeker, dat kon Nellie, maar ik beschouw haar als de uitzondering, die den regel bevestigt, dat zulks voor de doorsnee-puders onmogelijk is.

En behoeft de zaak wel op deze wijze te worden aangepakt?

Is er toch werkelijk niet een uiterst eenvoudige wijze, die elk, ja elk, kan volgen, om de kinderen op de hoogte te stellen.

Mijn zoonjes van 10 en 7 jaar weten voor kinderen van hun leeftijd reeds datgene, wat ze er van mogen weten. Denk er aan, dat ik niet bedoel, dat ge hun in die materie zoudt kunnen examineeren; ik moet ook liever zeggen, ik geloof, dat ze 't weten, want op hun vragen heb ik na welbewuste voorbereiding altijd een passend antwoord kunnen geven. Wat ze daarvan onthouden wordt natuurlijk nooit nader onderzocht; ik reageer alleen op vragen en gezegden hunnerzijds.

En die voorbereiding heeft me bijzonder weinig moeite gekost.

Ik had gaarne eerst over enkele jaren, na nog meer praktische ervaring, voor dit onderwerp eenige plaats-ruimte gevraagd; maar nu heeft „Frühlings-erwachen“ me aangespoord reeds nu voor den dag te komen.

M. i. behoeft over dit onderwerp weinig, zeer weinig gepraat te worden en dat is gelukkig, want zoo ooit, dan is het wel in deze aangelegenheid bijzonder welkom, dat het een knap spreker moet zijn, die het een zwijger verbetert, immers:

„We zullen het vroeg zeggen — alleen, nu nog niet! nu nog niet!“

Nog eens, er behoeft weinig gepraat te worden, als men dan maar langs natuur-historischen weg de voorbereiding geeft.

Laat ik U eens vertellen, hoe ik deze „teere“ zaak tot op heden heb aangepakt. Ik hoop U te overtuigen, dat men er zoo vroeg mogelijk mee dient te beginnen; want de kinderen moeten er in „groeien“ en groeien gaat langzaam, moet langzaam gaan.

Deze zaak is er geen voor een achtermiddag.

Deze zaak vraagt jarenlange voorbereiding.

Maar ter zake!

Reeds jaren lang hangt op mijn veranda een eenvoudig gelimmerd vogelkasje. Het heeft den vorm van een gelijkzijdigen driehoek, is van achter open en van voren voor $\frac{1}{6}$ deel gesloten. Boven aan dien voorkant kunnen de vogels binnen komen en ze wonen er alle jaren, want in het kooitje, dat tegen den vloer der bovenveranda hangt, vinden ze beschutting tegen regen en wind van boven, terwijl onze poes er van beneden niet bij kan.

Wat hebben de jongens van de musschen, die er huzen een plezier gehad. Als er eitjes in lagen, klom ik er met de trapleer even bij, liet die eitjes zien en later kwam het kastje er van tijd tot tijd weer even af om de jonge muschjes in hun groei gade te slaan.

Ik zou U kunnen vertellen van gelukkige en ongelukkige musschenfamilies; een familie, waarvan we vader-zwartborst na verloop van enkele dagen tijdens het opkweken der jongen niet meer terugzagen en moeder-grijsborst ten slotte met sterk gehavenden rechtervleugel de opvoeding voortzette, tot ook zij niet weerkeerde en ook onze poging, de jonge musschen te voeden, mislukte. Maar om dat stuk musschen-tragedie is het niet te doen, hoe interessant dat ook wezen mocht.

Ik wilde mijn kinderen, zonder iets te zeggen, laten zien, dat uit een ei een vogeltje komt, als de moeder het uitbroedt.

Mijn bureu hebben kippen. Uitgezonderd de laatste twee jaren, werd elke lente een kip te broeden gezet. Ik zorgde, dat mijn kinderen, dat heele broedproces volgden. Nu eens liet ik ze vragen, of de kip er niet was afgeloopen, dan weer over hoeveel dagen de kuikens er konden zijn. Hoe heerlijk was het dan als na 6 weken de kloek met haar kuikens statig door den tuin rond liep.

In een rond glazen aquarium op een bloemtafeltje

in mijn woonkamer leven slakken. Het zijn Japansche, van die mooie, roode huisjesslakken. Zeer vaak zien we eitjes tegen den glaswand aangekleef; ze trekken steeds de aandacht mijner jongens. Met een eenvoudige loupe worden ze bekeken en na verloop van tijd krioelt het in 't aquarium van jonge slakken.

Elk jaar heb ik eitjes van de zijderups; het zijn de eitjes, die onze vlinders van een vorig jaar ons in zoo'n groot getal nalaten. En elk jaar zien mijn jongens uit die eitjes de rupsen groeien, met nog de wonderlijk interessante gedaanteverwisseling.

Zonder veel te praten krijgen de kinderen een scherp omlijnd begrip, dat uit een ei een levend wezen geboren kan worden. En dit is nu de weg, die bewandeld moet worden. Zulke eenvoudige, voor ieder bereikbare voorbeelden, hebben we noodig. En komen dan de vragen, die we niet langs ons heen mogen laten gaan, dan hebben we aanknoopingspunten.

Ieder ouder zal wel eens gedacht hebben, wanneer zal mijn kind met zijn vragen komen en ieder zal ervaren hebben, dat die vragen zoo onverwachts gedaan worden en ons zeker ongslegen komen, als ons plan niet te voren welbewust is voorbereid.

Het was in de Pinkstervacantie nu twee jaar geleden. Ik wandelde buiten de stad; het was een heerlijke morgen. Op een weiland langs den weg stonden eenige boeren bij een paard. Het had juist een veulen geworpen, zoo maar buiten in de wei. Even stond ik stil om te zien, wat er was en toen ik het wist, zei ik: „Kijk eens; dat paard heeft een kindje gekregen, een mooi veulentje.“ We stonden nog even en toen liepen we door. We waren nauwelijks 20 M. verder geloopt, of mijn zoontje van 7 jaar zei: „Komt dat veulentje uit het paard zijn buik?“ Even zweeg ik en weer vroeg hij: „Komt dat veulentje uit het paard zijn buik?“ Voor ik nu goed wist, wat te zeggen, vroeg ik: „Waarom denk je dat?“ en het antwoord was: „Wel 't moet toch ergens vandaan gekomen zijn en paarden leggen toch geen eieren, die ze uitbroeden, zooals onze musschen en slakken en vlinders?“

Misschien had ik toen een gelukkige gedachte, want wat ik toen zei, heb ik later nog dikwijls overdacht en ik meen, dat ik niet beter had kunnen zeggen. Ik antwoordde: „Ja, dat veulentje komt uit de buik van het paard. Het paard heeft wel degelijk een ei gelegd. Maar het paard legt het ei anders dan de kip en de musch en de slak en de zijdevlinder. De musch en de kip broeden het ei uit onder hun warme veeren, de slak en de zijdevlinder behoeven heelemaal niet te broeden; dat geschiedt door de warmte van het water of in de vlinderdoos. Maar het paard broedt het ei in zijn lijf uit en als het veulen groot genoeg is, legt het paard het ei en komt het jonge diertje er uit. 't Is een ei zonder harde schaal, er zit een vlies om.“

Een ei in een vlies hebben mijn jongens meermalen gezien. Ik had daar voor gezorgd, want ik wist, dat het voor deze zaak noodig zou zijn. En daar moet ieder voor zorgen, die het met mijn wijze van voorbereiding

eens is. Heel dikwijls zien we kalk of puin in een kippenbok gestrooid, zeg dan, dat kippen kalk moeten pikken voor de schaalvorming van haar eieren.

Maar laat ik verder gaan.

Onderweg werd niet meer over het veulen gesproken en ik was benieuwd of mijn zoontje er thuis over praten zou. Dat geschiedde. Hij was nauwelijks boven, of zei: „Moe we hebben een paard gezien; dat een kindje heeft gekregen. 't Was zoo leuk. 't Kon al staan. 't Had van die erge lange pooten. En pa zei, dat 't paard een ei had gelegd; maar 't ei zat niet in een schaal; 't paard heeft het in zijn lijf uitgebroed.”

Weinig is er toen meer over het paard gebabbeld; vermoedelijk omdat het kind het te gewoon vond in verband met hetgeen reeds bekend was. En nu zal iemand zeggen: ja, U zag nu toevallig een paard, dat een veulen kreeg, maar als U dat nu niet had gezien, wat dan?

Daarop wil ik U onmiddellijk antwoorden.

Wij hebben thuis een poes, om 't moeilijke probleem te helpen oplossen. Onze poes heeft al meerdere malen jongen gehad en de kinderen wisten van te voren, dat poes moeder zou worden.

„Wat wordt onze poes dik,” zeiden ze. En ik vertelde dat het natuurlijk was, omdat poes eieren in zijn lijf had; eieren in vliezen en dat daar jonge poesjes in groeiden. Poes was haar kindertjes aan 't uitbroeden en steeds werden ze grooter en poes dikker.

We hebben er eens om heen gezeten, toen poes haar jongen kreeg. Poes lag in haar mandje achter de kachel; wij zaten er omheen. Even een sterke drukking, een pijnlijk miauw en achtereenvolgens zagen we wonderlijk mooi 4 poesjes geboren worden. Maar ik zal U nog van een andere bevalling vertellen. Dezelfde poes wachtte omstreeks Paschen van dit jaar weer kleintjes. Op een Zondagmorgen was ze erg onrustig en wilde ze geen gebruik maken van haar ruim nestje, dat klaar stond. Opeens riep de oudste: „Kijk eens, een zwart stuk steekt uit haar lijf.” Ik keek en zag, dat er een poesje half in de gehoorte zat. Voorzichtig bracht ik poes op zolder; misschien had ze een rustiger omgeving nodig. Maar 't bleek wat anders. Toen ik een half uurtje later ging kijken, zag ik poes niet en toen ik zocht, vond ik haar in de opestaande waschmachine gekropen. Daar stond tegen 't uitdragen een paar cm. water in. Nadat ik het beneden verteld had, gingen we allen naar boven en zagen poes in hare benauwdheid. Ik haalde haar uit het water en zette haar neer. We waren vol medelijden, want we zagen, dat het niet goed ging met poes. Op een der vragen van de kinderen zei ik: „Poes heeft geen kracht haar kind uit haar lijf te persen,” en toen ze een der jongens: „Pa, kunt u poes niet helpen.” Dat gebeurde. Om me tegen mogelijk krabben en bijten te vrijwaren sloeg ik poes een stukje lapijt over het lijf en toen werd er een levenloos jong te voorschijn gebracht en later nog 2 levenlooze jongen.

Ik wenschte, dat U de ernst en het medelijden eens

had gezien, van onze kinderen bij dit geval, terwijl U ook allen wel weet, hoe door kinderen soms gegicheld wordt, als ze over het geboren worden van jonge poesjes en jonge hondjes praten.

Wie op deze wijze „het kiesche onderwerp” met zijn kinderen wenschte te behandelen, begrijpt, dat men weinig behoeft te zeggen. Laat uw kinderen met de huisdieren meelevens, zooals ik aangeef. In geen twee gezinnen zullen de kinderen precies het zelfde zien; maar dat geeft ook niets. Wat ze ook zien, het is hun alles rein en komt hun o' zoo gewoon voor.

Hoe komt het, dat kinderen uit den boerenstand in deze zaak zoo weinig bijzonders zien? Omdat ze opgroejen te midden van jonge schaapjes, jonge geitjes, veulens, biggen en kalveren. Menig kind staat er bij, als een koe kalft; menig kind is daarbij vank zelf behulpzaam.

Ik heb U nu verteld, op welke eenvoudige natuurlijke wijze kinderen kunnen meelevens in het geboren worden van jonge dieren. Mijn kinderen vinden de zaak o' zoo gewoon en toen de oudste vroeg: „Groeien de kinderen in de buik van hun moeder,” antwoordde ik volmondig: „Ja natuurlijk; precies als bij de poes,” en er werd op dat oogenblik niets meer gevraagd.

Bij familie was een kindje geboren en toen werd gevraagd: „Waarom ligt tante nu in bed? Is ze ziek?”

Het antwoord was: „Ziek is ze niet, maar 't is voor tante en het kindje noodig, dat ze een paar weken, blijft rusten.”

Het geheele vraagstuk: hoe groeit een kindje en hoe komt het in de wereld, lijkt mij op deze wijze afdoende opgelost.

Nu komt nog een lastige vraag, die ik ook reeds te hooren kreeg.

„Nu weet ik, hoe het kindje groeit en er uit komt, maar hoe komt het er in?”

Daar ik die vraag ook verwacht had, was mijn antwoord al klaar. Lang te voren had een mijner kennissen zijn kippen één voor één geslacht, omdat het hem niet langer mogelijk was er voedsel voor te koopen. Ik zei hem: „Als je eens een kip hebt met een mooien eierstok, waarschuw me dan eens.”

En dat lukte. En zoo'n eierstok kan ook elk uwer te zien krijgen, al zal hij misschien de medewerking van een poelier moeten inroepen. We zagen de eieren in vliezen van groot tot klein, ja tot zeer kleine stipjes toe en toen nu de verwachte vraag kwam, zei ik: „Je hebt gezien, dat een groote reeks van eieren in een kip aanwezig is. Om het grootste ei groeit een schaal; het wordt het eerst gelegd en zoo groeit elk ei aan tot het door de kip wordt gelegd.

Zoo groeien er in elk moeder-dier en ook in elke moeder eieren, waaruit het kindje moet komen.”

Deze verklaring is niet volledig; 't is dan ook maar een voorloopig antwoord. We kunnen op dien leeftijd geen antwoord over de bevruchting der eitjes geven, dat komt later na nog meerdere voorbereiding. Op den leeftijd van ongeveer 10 jaar moet niet gesproken

worden, dat de man „iets nog veel innigers" kan geven. Als Nellie vader-Hendrik tot zijn kleinen snuiter Dirk laat zeggen, dat de eitjes in het vrouwelichaam bevrucht moeten worden; dat in die eitjes een zeker vocht moet doordringen; dat dit vocht wordt gevormd in het lichaam van den man en dat het door hem wordt overgebracht in het lichaam van de vrouw, dan geloof ik, dat dit geen aanbevelenswaardige wijze van doen is.

Als jonge kinderen van de voortplanting weten, wat ik hier aangaf, kunnen we meer dan tevreden zijn en bereiden we hen voor op nog vollediger mededeelingen.

't Is weer de natuurlijke historie en wel de plantkunde, die ons helpen zal. Er moet gezorgd worden, dat de leerlingen der hoogste klassen het bevruchttingsproces der planten kennen.

Ik beschouw dat proces bij alle lezers zoo over bekend, dat ik het niet verder bespreek en ik ben er va overtuigd, dat, mochten Uw kinderen het op school niet leeren, gij ze zelf dat onderwijzen zult.

Dan is de stap, om dat proces ook over te brengen op dieren en menschen zoo klein, dat ouders (het is mij i. niet de taak van de onderwijzers dit onderwerp te behandelen) geen vrees of schroom behoeven te hebben hun kinderen alles mee te deelen als de puberteitsjaren zijn gekomen.

Dan mag het meisje vernemen, dat in haar lijf eitjes groeien, die op sommige tijden loslaten en het lichaam door de geslachtsdeelen verlaten, wat met bloedingen gepaard gaat.

Dan mag de jongen hooren, dat in zijn lichaam het bevruchtende vocht groeit en ter geruststelling dat dit vocht als hij ouder is soms in zoo'n groote hoeveelheid aanwezig is, dat het in den slaap door de geslachtsdeelen het lichaam verlaat.

Dan kan de betekenis van het huwelijk ter sprake komen en ik meen zelfs, dat, wanneer ouders deze zaak nu nog van te moeilijken aard vinden en niet beter weten te doen dan haar op zijn beloop te laten, dat vele kinderen het weinige, dat ze na deze voorbereiding nog niet weten, reeds zelf begrijpen en mochten ze dat van anderen hooren geen onreine gedachten in zich zullen voelen opkomen.

R. J. ROMEYN.

UIT DE PEDAGOGIESE ARTZENYHOP.

LXIII.

In 't *Wbl.-v. gymn. en m. o.* betoogt A. de Weerd dat de onderwijzers voor hun vorming geen kweekscholen maar hogere burgerscholen met 5-j. k. en gymnasiums nodig hebben. Met kweekscholen toch valt de beroepskeus op 15-jarige leeftijd; en als dan vier jaar later zou blijken dat de kandidaat voor 't onderwijzersamt ongeschikt is, dan kan ie niet meer terug. Daarom wit schr. dat de kandidaat-onderwijzer 'n h. b. s. met 5-j. k. of 'n gymnasium afloopt. Daarna 'n half jaar studie theoretiese pedagogiek. Na hierin ek-

samen te hebben afgelegd, kan men 'm de onderwijzers-bevoegdheid geven; waarna bij 'n liefst tijdlike — betrekking kan aanvaarden. „Dit is nu zijn proeftijd en hij kan handelen naar zijn hart en karakter en naar de begrippen en meeningen die hij zich in de voorafgaande twaalf jaren gevormd heeft over het lesgeven in de dertig uur per week, waarin hij eerst achtereenvolgens aan zes klasseonderwijzers en later voortdurend aan een tiental leeraren is toevertrouwd geweest. Nu zal het hem wel spoedig duidelijk worden, of het onderwijs voor hem en hij voor het onderwijs geschikt is. De beste beoordeelaar in dezen is hijzelf. Het betreft immers zijn beele verdere leven. En als hij op zijn beroepskeus terugkomt, hoeft het hem niet meer dan een jaar te kosten, en hij kan nog evengoed als anderen, misschien nog beter, arts, predikanl, jurist, ingenieur, landbouwkundige, veearts, handelaar, postcommies, enz. worden."

* * *

Naar aanleiding van 't feit dat de school tegenwoordig voor allerlei „nieuwe vraagstukken" komt te staan, wonsl A. J. Drewes, de redakteur van 't *Chr. Schoolbl.*, besprekingen met de ouders. „Laten we in den komenden winter eens praat-samenkomsten hebben. Daar we met elkaar over onze school en over onze kinderen spreken. Geregelde Ouderavonden zijn kostelijk, maar ze moeten niet het karakter van dooie vergaderingen aannemen." Geen vergaderingen waar een of twee met 'n gladdie tong de hele kudde, ondanks wat tegensputteren soms, ten slotte toch aan 't lijntje krijgen. Zo wil schr. ze niet. „Laten we praatvergaderingen maken. En laten we op die praatvergaderingen nu eens onze heele school bespreken. Laten we praten over de opvoeding onzer kinderen tot sociale — ik zeg niet socialistische — menschen, over de lichamelijke opvoeding, over de heperking van de leerstof en onzen strijd tegen het intellectualisme, over de opvoeding van gemoed en wil. Dat is een heel program voor dezen winter. En het vraagt veel. Maar het heeft recht dat te vragen. Per slot van rekening gaat het niet over onze school, maar gaat het over uw kind." En schr. noemt noch andere dingen die op die ouderavonden misschien ter sprake kunnen komen: „beroepskeuze, opvoeding na den schoolleeftijd, lectuur voor onze groote jongens en meisjes, theater en opern, verhouding van ouders tot volwassen kinderen, het gebed in huis en op school, de huisgodsdienst en het bijbelsche onderwijs, de schoolcatechisatie en de gewone, de ontwikkeling van het godsdienstig leven voor en tijdens de puberteitsjaren, kindergebreken en hun mogelijke behandeling, oudergebreken en hun nog veel moeilijker behandeling."

v. E.